

בס"ד, ערב ש"ק לסדר "וישבו לאכול" וישב תשפ"ה

"קלוי בשמן"

"טופח על מנת להטפוח" (הנוגע בשמן לא ירטיב דבר אחר שיגע בו לאחר מכן), ולכן אין ליטול ידים קודם אכילתה⁴.

אחד הלומדים, יצא מבית המדרש ואץ לקנות את הסופגניה המדוברת שזה עתה יצאה מהטיגון. הסופגניה היתה רטובה משמן, וידו הרטיבה והכתימה את בגדיו. אז מדוע אין חיוב נטילת ידים על סופגניה זו? כיצד היא מקבלת כשרות על כך? אולי הכוונה לסופגניה זו אחר כמה ימים שהשמן נספג? זה לא היה כתוב בתעודת הכשרות

הוא לא התעצל והתקשר למשגוח, שהשיב לו בנחת: "ברור שאין צריך נטילת ידים, והרי רק שמן זית הינו שמן שנחשב "משקה" לגבי חיוב נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה (משני"ב קנ"ח ס"ק ט"ו) – והשמן בו מטגנים את הסופגניות – ברור שאיננו שמן זית!"

הוא התפלא, והרי אכילת סופגניה יסודה הזכר לנס שנעשה בשמן זית, ומדוע לא אופים סופגניה בשמן זה?

המשגוח הפנה אותו לברר אצל המומחים מה יהיה מחירה של סופגניה שטוגנה בשמן זית איכותי⁵...

ופשט המנהג לעשות סופגנין, בערבי אלספינג, והם הצפיחיות בדבש והתרגום האיסקריטין. והוא מנהג הקדמונים ומשום שהם קלויים בשמן זכר לברכתו¹ (שריד ופליט עמ' 7-8 בשם רבינו מיימון אבי הרמב"ם²).

חדש! נלחמים ביוקר המחיה - "סופגניות ללא נטילת ידים בהכשר הרבנים במחיר שובר שוק". כך הכריזה המודעה.

הבשורה המרעישה התפשטה בכל רחבי העיר. אולם היו שלא הבינו וגם זקני העיר לא זכרו, וכי הסופגניה אפויה ומחוייבת בנטילת ידים? והלא הסופגניה נוטפת מהשמן העמוק בה טוגנה?

הלומדים נזכרו בדברי רבי אלעזר בשם רב אושעיא במסכת פסחים דף קטו: "כל שטיבולו במשקה - צריך נטילת ידים". ואחד המשקים הינו שמן (שו"ע או"ח קנ"ח ד'). וכיון שהסופגניה מטוגנת בשמן עמוק והיא לחה משמן זה – יש ליטול עליה ידים!

הנושא הפך להיות שיחת היום. היו שהסבירו, שכנראה המודעה מתייחסת לסופגניה שהשמן שעל גביה אין בו

¹ בשם לגמרי הרי אף אחד אינו רואה כאן סופגניה ושמן אלא סופגניה. וסברא שניה היא שמראש השמן עומד לאכילה ולכן אינו נחשב משקה. מסקנה... ומשום ששמן שעומד לאכילה אינו נחשב משקה ומשום שהיא נחשבת יבשה כי אין בה בשמן טופח על מנת להטפוח... וממילא ראוי לשים לב כי בדרך כלל זה לא טופח על מנת להטפוח וממילא אין צריך ליטול. ועיין תשובות והנהגות ו מ"ג, משנ"ב קנ"ח ס"ק י"ד.
² עיין בספר אכילה בהלל – עמק הסופגנים סימן ט"ו, האם זכר לנס מתקיים בשאר סוגי שמנים.

¹ מטוגן בשמן. והרמב"ם בפ"ד מדעות ה"י כתב שלחם קלוי בשמן הינו מאכל רע שאין להרבות בו.

² יתכן שכוונתו זכר לשמן שהתברך והספיק לשמונה ימים.

³ על דיוק מקור הדברים, עיין בנתיבות ההלכה י"ט עמ' 40. וע"ע עדן מקדם (אלבז) ערך מנהג.

⁴ עיין אבני דרך י"ח סימן ל"א בהערה 4 בשם הרב שמואל דוד שליט"א: "סברא ראויה להתיר היא משום ששמן הטיגון בטל בסופגניה גם אם אינו